

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Martii Et Aprilis

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10259

De S. Thoma Aquinate ordinis Prædicatorij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77384)

arcam, quæ superposita sepulcro eius fuerat, extulit, longeque proiecit, ita ut palam eunti cognoscerent, quanti esset meriti is, cuius illic corpus iaceret.

Etiam ea, quæ subiungo, prædicti venerabilis viri Fortunati, qui valde mihi ætate, opere & simplicitate placet, relatione cognoui. Eandem Valeriæ prouinciam Longobardis intransitibus, ex monasterio reuerendissimi viri Equitij in prædicto oratorio ad sepulcrum eius monachi fugerunt. Cumque Longobardi seuietes monasterium intrassent, ceperunt eosdem monachos foras trahere, ut eos aut per tormenta discuteret, aut gladijs necarent: quorum vnus ingemuit, atque acri dolore commotus, clamauit: Heu heu sancte Equiti, placet tibi quod trahimur, & non nos defendis? Ad cuius vocem protinus seuietes Longobardos immundus spiritus inuasit: qui corruentes in terram, tam diu vexati sunt, quousque hoc cuncti, etiam qui foris erant, Longobardi cognosceret, quatenus locum sacrum temerare ulterius non auderent. Sicque vir sanctus, dum discipulos defendit, etiam multis post remedium illuc fugientibus præstitit.

Nota miraculum ad sepulcrum sancti viri.

VITA S. THOMAE AQUINATIS, SANCTITATE ET DOCTRINA CLARISSIMI, PER F. LAVR.

Surium ex scriptis fide dignis collecta & confecta.

7. Martij,

Distantissimus vir D. Thomas Aquinas, tot fuit diuinitus auctus & naturæ & gratiæ donis, ut inter præcipuas Ecclesiæ Dei columnas non immerito numeretur. Vita eius à diuersis conscripta habetur, sed à plerisque nimis breuiter: à nonnullis verò prolixè satis, sed stylo, quòd ad quosdam attinet, rudi & imposito, ut lectorem emunctioris naris facile possit offendere. Itaque quæ ad tanti viri laudem & gloriam facere videbantur, aliquanto fusiùs, seruata tamen mediocritate, colligere studui, idque paulo latiniùs, quàm ij, ex quibus ea descripti, ut laudetur præpotens Deus in sancto suo, & vir beatissimus eo, quo par est, ab omnibus honore afficiatur.

Genus & patria S. Thomæ.

Eremita Bonus.

Chartulam angelicæ salutationis in scriptam deglutit.

Traditur in Casinense monasterium.

Quòd igitur ad genus eius & patriam attinet, patrem habuit ex illustri familia Comitum Aquinatum, eumque Landolphum nomine: matrem verò Theodoram, & generis & morum nobilitate insignem, patria Neapolitanam. Porro cum adhuc mater eius Theodora eum vtero gestaret, vir quidam sanctus, in Campania monte quodam cum plerisque alijs vitam ducens eremiticam, re & nomine Bonus, ob vitæ sanctitatem iam fama celebris, ad eam in castro suo Rocha Sicea morantem accessit, eique dixit spiritu prophético: Letare domina Theodora, paries enim filium Thomam, qui toto orbe ob vitæ & eruditionis præstantiam celebrabitur, porro S. Domini institutum idem ipse complectetur. Cui illa respondit: Fiat Domini voluntas. Natus deinde puer est, & Thomas vocatus, nutricique traditus: quæ cum eum aliquandò in balneo aquis vellet ablueri, manum extendens infantulus, chartulam à terra sustulit nullo innuente, eamque compressa cepit retinere manu. Nutrix autem eum lauare cupiens, conata est chartulam à manu eius extrahere: at ille id non ferens, acriter flere cepit. Itaque, nutrix pietate commota, noluit ei molesta esse: illaque cessante, ille quoque lachrymari desijt. Relicta igitur in manu eius chartula, nutrix eum abluit, ablutumque extersit & induit. Rem autem totam matri eius indicauit, quæ egrè tandem infantis manum aperuit, ex eaque chartulam euulsit, in qua scripta visebatur angelica saluatio. Infans verò chartulam instanter repetijt, atque demum ploranti redditam, ille mox deglutijt. Visa est ea res plerisque non vacare & miraculo & mysterio, quòd eximius olim Ecclesiæ doctor futurus, in eam chartulam ante omnes incidisset, quæ nostræ salutis iucundissima initia contineret. Solebant postea illi lachrymanti libellum aliquem offerre, eoque apprehenso, lachrymas remittebat, non sine multorum admiratione, qui inde colligerent, magnos illum in literis progressus habiturum. Quoties etiam librum aliquem conspexisset in tenera ætate, ad illum accurrebat, & voluendo chartas, eiusmodi se ludo instar puerorum oblectabat.

Iam verò ubi ad quintum peruenit ætatis annum, à parentibus ad amplissimum illud Casinense monasterium missus est, & pietate & literis imbuendus. Eius monasterij fratres militant Christo sub regula S. Benedicti. Factum hoc est magno diuinæ prouidentie confi-

consilio, nè rantilla ætas, si in prauos & mundo huic deditos magistros incidisset, aliquã ab ijs labem cõtraheret. Adhibitus autem illi est in eo monasterio præceptor, qui eum & optimis moribus, & egregijs instrueret disciplinis. Ab hoc verò sanctus puer sepe importunis precibus extorquere solebat, vt ipsi diceret, quid sit Deus. Quæ autem ab illo magistro dicebatur, manebant apud puerũ alta mente reposita. Erãt in illo monasterio etiam aliorum nobilium virorum pueri: in quibus si quos vidisset aut arrogantes, aut dissolutis & incompositis moribus, eorum consortia deuibat. Gestare solebat manu chartulam, primã puerorum rudimenta continentem. Multa in illo visebatur morum maturitas, nulla puerilibus annis familiaris leuitas, nulla loquendi futilitas aut garrulitas. incipiebat enim iam tum in silentio secum ipse vtilia meditari, & certè in illa tam tenera ætate duabus ampliùs horis in precibus & Dei laudibus versabatur. Mouebant hæc eius cœnobij Abbatem, quippe cui haud obscure indicarent, nihil vulgare aut mediocre ab illo ingenio quandoque expectandum: tandemque eò permouerunt, vt puerum tam præclarè indolis parentibus remitteret, simul hortans, vt Neapolim eum disciplinis liberalibus accuratiùs instituendum ablegarent. Et itã factum est. Venit Thomas annos natus plũs minũs decem Neapolim, & pro admirabili ingenij viuacitate itã profecit in literis, vt cõmilites suos omnes antecelleret. In Grammatica, Dialectica & Rhetorica fertur quodam Martino peritissimo præceptore vsus, in Physicis verò Petri Hybernici fontes esse sectatus. Iam fama increbrescebat, Neapoli esse adolefcẽtem, qui eximijs virtutibus ætatem vinceret. Verũ ille, licet valdè adhuc puer, iam alia animo voluebat, nec quid de ipso prædicarent homines, sed quomodo posset ipse gratam præpotenti Deo offerre seruitutem, sibi cogitandum existimabat. Per id tempus frater quidam Dominicanus instituti, ingenium eius vehementer admirans, videre sibi visus est radios quosdam luculentos de eius vultu vibrari, qui longè lateque diffusi, cernentium oculos illustrarent.

Mores pueri.

Mirtitur Neapolim.

Contigit autem F. Iohannem de S. Iuliano, cuius erat admodũ celebris opinio, in colloquium sancti Thomæ tunc fortassis incidere, Dei vtique spiritus id agente. Is eum hortari cœpit, vt contempta mundi vanitate, ad Dominicani instituti, cuius ipse quoque ex professo erat monachus, complexum se conferret. Erat hoc nihil aliud, nisi iam currenti calcar addere. Iam enim ille venerabilis puer secum statuerat ad illud se vitæ genus transferre. Itaque quod mente deliberãt, confert in opus, & annos natus tredecim, contempta tam illustri generis dignitate, posthabitis amplissimis opibus, omnique fastu & pompa mundi huius proculcata, induit habitum S. Dominici, magis eligens abiectus videri in domo Dei, quã habitare in tabernaculis peccatorum, & omnibus mundi huius falsis & commentitijs bonis circumfluere. Eius verò sacri ordinis habitum ei contulit vir eximius & Deo deuotus F. Thomas Agni de Lentino, tunc quidem Prior Neapolitanus, sed postea ex Meslanensi Archiepiscopo Hierosolymitanus Patriarcha. Permuo autem animos omnium, quod nobilissimus puer rem tantam esset aggressus, & ex opulento spontè elegisset fieri inops & pauper, nihilque huius mundi possidere. Solent enim in hominibus pijs & Deo deuotis id summoperè admirari, nonnuncquã etiam irridere & contemnere illi, qui in magna felicitate ponunt, honoribus & diuitijs, atque alijs id genus vitæ huius vanitatibus affluere. Et tamen de ipso filio Dei dicit Apostolus, Qui cum esset diues, propter vos egenus factus est. Immo verò ipse dicit de seipso: Vulpes foueas habent, & volucres celi nidos: filius autem hominis non habet, vbì caput suum reclinet.

Amplectitur S. Dominici institutum.

2. Cor. 8. Matth. 8.

Exemplum igitur dedit nobis, vt si velimus ad perfectionem aspirare, rebus omnibus nuncium remittamus. Fecerunt hoc innumeri sexus vtriusque sanctissimi homines, atque in ijs etiam Imperatores, reges & principes: fecit etiam S. Thomas: sed mater eius, vt est matronarum in filios vehemens affectus, valdè id acerbè tulit, nolens priuari filio suo. Itaque multis stipata matronis, venit Neapolim. Et in hac quidem re commemoranda nonnihil variant scriptores. Alij enim dicunt gauisam fuisse matrem, cum recordata esset olim id prædictum fuisse, fore vt Thomas se conferret ad monasticũ vitæ genus: atque ea causã iuisset Neapolim, vt filium in eo proposito confirmaret: at tãdem tamen animo fuisse commotam, cum non daretur ei facultas filium alloquendi. Verebantur enim patres Dominicani, nè mater filium suis blandis colloquijs ab instituto reuocaret: dederuntque operam, vt primũ Romã, indè in Tusciam, mox Parisios Thomas perduceretur. Nec cessabat mater abeuntem Romã vsque insequi, sed ibi eum non inueniens, perturbari cœpit, maximè quod nõ crederetur ipsi affirmanti, se nõ nisi

Frates S.
Thomæ.

Thomas
comprehē-
ditur.

Prouer. 1.

Traditur
custodiæ.

Mittuntur
in carcere,
qui Thomæ
comprehē-
derunt.

Mich. 7.
Matth. 10.

Tentatur
eius pud-
icitia.

Angeli ei
apparent.

confirmandi filij causa eius colloquium expetere. Eo tempore fratres sancti Thomæ Landulphus & Arnoldus, viri strenui & prudentes, in castris Friderici II. Imperatoris militabant. Ad illos scribit mater, dent operam, nè Thomas possit ex Italia transire in Gallias. Illi lectis literis, non mediocriter commoti, assentiente Imperatore, locis opportunis fortissimos collocant viros, qui eum intercipient. Nec defuit illorum conatibus prosper successus. Cum enim Thomas sanctus puer cum quatuor socijs eiusdem professionis iter capesseret, & labore fessus, ad puteum sederet, à militibus comprehensus est: qui eum habitu monastico vi spoliare volentes, cum eum cernerent modis omnibus obniti, nè quid incommodi acciperet, eum ad fratres illius adduxerunt. Ij porrò ad matrem eum ducendum curarunt. Dolebant interea fratres Dominicani, quòd ea vi conspicerent abduci tantæ spei puerum. Porrò mater viso Thomæ, ingenti gaudio affecta est, sed vincente muliebri affectu, persuadere illi conatur, vt religionis habitum deponat. Sed frustra iacitur rete ante oculos peneratorum. Erat eius optimi pueri mens longè firmior & robustior in Christo, quàm quæ maternis possit blandimentis eueri. Cumque nihil proficeret, custodiendū illum tradit militibus in castro quodam, donèc eius propinqui & cognati aduentarent. Nec sibi tamen ferendam putabāt Patres Dominicani illam vim allatam suæ professionis fratri, querelasque deferbant ad Innocentium III. Romanæ sedis Pontificem. Pontifex non immeritò rei indignitate per-motus, ad Fridericum Imperatorem nuncios cum literis misit, adhortans eum, vt eius iniuriæ ministros inquiri iuberet. Fridericus Imperator non id negligendum ratus, quod Pontifex admonuisset, milites comprehendi iussit & duci in custodiam: nec diù post fratres Dominicanos hortatus est, vt suas preces ipsi offererēt. Illi verò cum in spem bonam venissent recuperandi Thomæ, per vim & iniuriam ablati, nolebant querelas apud Imperatorem deponere, nè si quid ille in milites grauius statuisset, scandalum inde nasceretur, & scrupulus quidam conscientijs iniiceretur.

Iam fratres S. Thomæ Landulphus & Arnoldus ad matrem proficiscebantur: sed omittendum hoc loco non est, quòd cum illi ad Thomam venissent, eiusque insuperabilem constantiâ cognouissent, sorores suas hortati sunt, vt ad eum se confererēt, eumque à sententia deducerent. Non recusarunt illæ, quod iustæ erant: sed vbi in eius congressum colloquiumque venerunt, ita ab illo, iam diuinitus valdè illustrato, puero instituta sunt, vt altera earum, posthabitis mundi pompis, sacris virginibus in monasterio se coniunxerit, ac demum ijs præfecta, in sancta professione sanctè obierit. Ea res magis etiam fratrum iracundiam concitauit, ita vt ad carcerem, quo Thomas continebatur, accederent, & iniurijs atque conuicijs eum exagitarent, denique habitū monasticum discerperent, vt ille pudore affectus, ipsis assentiret. Sed sanctus puer cedens furori, & fragmenta vestium colligens, ijs se, vt potuit, rursus induit, ex iniurijs, conuicijs & contumelijs pulchras sibi contextens patientiæ coronas. Non potuit autem iratus furor quiescere: ad atrociora se eius fratres arma conuertunt. Reuera inimici hominis, domesticici eius. Erat mulier venusta specie, quæ non ita pridem nupta, iam corpus suū omnibus prostituebat. Hanc inuitant, vt quibus possit blanditijs & lenocinijs pudicissimum adolescentē ad turpitudinem impellat. Ingressitur illa cultu & animo meretricio ad S. Thomam in carcerem, verbisque lasciujs & tactibus cœpit eius animum sollicitare de re nefaria. Vt autem sensit castissimus adolescens se illius impuris illecebris & pestiferis suggestionibus non nihil moueri, Nè quæso sinas, inquit, Domine Iesu & tu sanctissima Christi mater & virgo Maria, vt tam immani me scelere obstringam: moxque à foco arrepto titione, illam procacem & impudentem foeminam prociū à se abegit. Deinde clauso ostio, in quodam custodiæ angulo crucis figuram illo titione pinxit in pariete, seque prosternens in orationem, cum lachrymis Dominum rogauit, vt ipsi largiretur perpetuæ continentiæ & integritatis donum. Inter orandum autem cum esset somno correptus, duo ei dormienti apparere angeli, qui ei dixerunt, preces ipsius à Domino exauditas: simulque cingulo eius strinxerunt renes, ita dicentes: Nos à Domino iussi, zona castitatis te cingimus, nulla posthac ratione dissoluenda. Interim verò ille ex ea constrictione dolorē sentiens, exclamauit. Accubebant autem custodes, volētes scire, qua ex causa eos clamores edidisset. At ille prorsus indicare noluit, quoad superuixit: vbi autem se sensit moriturū, indicauit fratri Reginaldo socio suo, quē etiam aliorū secretorum suorum conscium esse voluit. Fertur vir sanctus ab eo tempore, quo hæc illi accidit tentatio, vsque ad eò vitasse foeminarū colloquia, præterquam vbi vel utilitas vel necessitas aliud postularer, vt solent homines sibi à serpentibus & scorpionibus cauere.

Tan-

Tandem verò mater eius Theodora, cum iam biennio ferè in custodia illum detinisset, verita nè Dei in se iram concitaret, fratribus Dominicanis copiam fecit eum ad se reuocandi. Eo autem tempore, quo sic asseruabatur velut in carcere quodam, crebrò illum inuisebat F. Iohannes de S. Iuliano, cuius supra meminimus, quippe qui eum non mediocriter in Domino amaret; afferebatque illi vestes necessarias, idque tam occultè, vt ijs sese quidem indueret, sed rursus apud eum exuens, illi eas relinqueret. Et multa sanè admiratione dignum est, quod quidam annotarunt, S. Thomam in eo carcere multa in literis tam egregiè calluisse, ac si ea ab eximijs præceptoribus didicisset. Porro autem matre conuiuente, subtractisque custodibus, per fenestram è castro Thomas deponitur, & à fratribus Dominicanis, qui iam eò aduenerant, excipitur, & cum multo gaudio Neapolim reducitur. Inde verò Romam missus est. Id temporis Iohannes Teutonicus, Ordinis S. Dominici Magister, vt vocant, doctrina & pietate clarus habebatur. Is Thomam secum Parisios abduxit: ibi cum aliquot menses fecisset, missus est Coloniã Agrippinam, vt Alberti Magni, multiplicitate doctrina & vitæ sanctitate celeberrimi, prælectionibus interesset. Quem sanè vt audiuit, mirificè lætatus est, tantum se inuenisse præceptorem. Iam antè enim crebrò Dominum precatus erat, vt quandoquè liceret ipsi ad tantum virum peruenire. Vbi sanè obiter illorum reprehendenda est temeritas, inscitia & impudentia, qui sanctum virum necromatię insimulant, & ei nescio quæ alia imperitè, nè dicam sceleratè, attribuunt. sed hæc fortassis alibi fusiùs dicentur. Fuit ille sanè incomparabili rerum plurimarum cognitione, & egregia quoque vitæ sanctimonia præditus, vt non immeritò S. Thomas illo præceptore gloriaretur. Multam sibi eruditionis materiam sub illo collegit Thomas, qui iam quasi Pythagoricum quoddam sibi silentium indixisse videbatur, vt posset ad studia literarum maiorem animi attentionem adferre. Adeò verò perpetuò ferè ea taciturnitate utebatur, vt condiscipulis eo nomine propemodum in contemptum veniret, qui eum bouem mutum appellabant. Fortè per id tempus Albertus Dionysij de diuinis Nominibus librum prælegit, & Thomas non segniter auscultabat. Aderat ibi inter alios quidam benè literatus, qui cum Thomam adeò silentij studiosum cerneret, eum obtuso ingenio & hebeti existimans, Percurramus, inquit, siue repetamus, quæ ab Alberto prælecta sunt. Thomas pro sua modestia libenter annuit. Inter reperendum autè cum ille non nihil erraret, à Thoma admonitus est, aliter Albertum sentire, quàm ab ipso putaretur. Cumque ille rogaret, vt Alberti sententiam explicaret, Thomas ita Dionysium interpretatus est, vt Albertum etiam vincere videretur. Perlatum hoc fuit ad illum, quem studiosorum magistrum vocat, qui postera die ad locum clam accessit, vbi Thomas prælectionem Alberti repebat, diligenterque auscultans, eius ingenium & doctrinam valde admirabatur, moxque rem totam Alberto aperuit.

Non diù post Albertus in publica disputatione quæstionem difficilem tractandam suscepit. Aderat Thomas, & dicta Alberti tenaci memoria asseruans, deinde scripto compræhedit: sed cum è cubiculo festinus exiret, chartula, in qua ea descriperat, ei exiit nescienti, inuentaque ab alio quodam, ad Albertum allata est. Qui cum legisset, diuinam in eo gratiam, eamque singularem, animaduertit. Itaque iussit, vt in proxima disputatione ad quæstionem non cuius obuiam Thomas responderet. Ille principio recusauit præ verecundia & humilitate. sed cum Albertus instaret, cessit humiliter. Cum autem non tam suo ingenio, quàm diuina gratia niteretur, ad obsecrandum Dominum Iesum se contulit. Vbi ad disputationem ventum est, tanta in respondendo dexteritate vsus est, vt Albertus ei palam diceret: Thoma, tu mihi non tam respondentis, quàm doctoris locum obtinere videris: conuersusque ad alios, Vos, inquit, hunc bouem mutum vocatis: sed ille certè tales quandoque docendo mugitus dabit, vt totus possit orbis audire. Nihil verò sancti iuuenis animi hæc efferebant, sed in multa se animi humilitate & synceritate continens, licet alios ingenio & eruditione superaret, neminem tamen vel leuiter præ se contempsit, neque sibi aliquid arroganter attribuit. Ità factum est, vt & Alberto magistro & condiscipulis admirabilis haberetur, quippe qui non obscure intelligerent, plenum illum esse spiritu Dei. Cum iam verò aliquandiu Coloniæ hæsisset, & sub Alberto non mediocriter in literis & moribus profecisset, idem Albertus præclarum eius doctrinæ & sanctitatis testimonium reddens, persuasit Magistro Ordinis, vt eum Lutetiam reuocaret, in S. Theologiæ Baccalaureum illic promouendum. Datis igitur ad eum literis, iussit Ordinis Magister, vt Parisios rediret, & se ad Sententiarum libros prælegendos compararet. Itaque Lutetiam profectus, Baccalaurei titulo, licet inuitus,

E custodia
dimittitur.Mittitur
Coloniã &
audit Al-
berti Ma-
gnum.Taciturnus
Thomas.Alberti de
Thoma
sententia.

114.
Parisijs sit
S. Theolo-
giae Bacca-
laureus.

quod se ex multa humilitate indignum putaret, ornatus est. In dē se cōtulit ad Sententias Petri Lombardi praelegendas. In qua praedicatione cum tanta gratia & dexteritate versatus est, vt omnibus longē antecellere putaretur, omnesque eius doctrinam & sapientiam suspicerent ac stupere. Vtebatur enim peculiari quadam methodo, & singulares quaedam suis dictis rationes adhibebat, vt auditores eius minimē ambigerent, à patre luminum caelesti illum lumine perfusum & egregiè illustratum.

Postquam autem Sententias cum omnium admiratione absoluit, & iam tempus adueniebat, vt Doctoris quoque nomine & titulo insigniretur, Parisiensis Academiae Cancellarius, vt vocant, eius rei admonuit Priorem fratrum Dominicanorum, qui Lutetiae morabantur. Prior itaque mandat Thomae, vt ad eam capessendam dignitatem se praepararet. Sed hinc vir sanctus & humilis, ad solita modestiae praesidia confugiens, coepit multa praetextere, se nec scientia nec aetate tanto honori parem asserere. Neque enim id temporis annum aetatis trigessimum compleuerat. At vicit tandem obedientia, & cum maiorum suorum non posset declinare imperium, cum magna humilitate illorum sese voluntati accommodauit: rursusque ad orationis studium se conferens, petijt ab omnipotente Deo opem & auxilium. Postea illi dormienti quidam venerandus senex apparuit, ei que dixit: *Quid habes, frater Thoma, quod sic Deum lachrymabundus oras? Cui ille respondit: Cogor magisterij & nomen & munus in me recipere, cui me scio imparem esse: nec video, quid thematis loco sumere debeam, quemadmodum in scholis more receptum est. Tum ille senex: Noli, inquit, pusillo esse animo: vult Deus, vt Maioribus tuis hac in re obtēperes. Thematis autem loco habebis illud ex Psalmo: Rigās montes de superioribus suis &c. His dictis, visio ablata est, & Thomas expergefactus Deo gratias egit, quod tam clementer ipsius preces admisisset. Promotus inde in S. Theologiae Doctorem, nihil de studio remisit, sed multas reliquit Ecclesiae doctissimas & vtilissimas lucubrationes, quas norunt studiosi. In ijs sunt illi eruditissimi libri, quos inscripsit, Summā contra Gentiles: in quibus, sicut & in ceteris sancti viri scriptis, non debemus dictionē spectare, quae pro illius seculi more simplex est & scholastica: sed res & sententias, quae doctissimorum virorum iudicio sunt in illis admirabiles. Fuit verò etiam in sermone familiari ad persuadendum valdè efficax, quemadmodum res subiecta docebit. Venit quandoque ad Christi natalem diem Mollariam, quod est oppidum non longè ab vrbe Roma, vbi tum morabatur Cardinalis Richardus: venerunt autem eò etiam duo praediuites Iudaei, in rebus Iudaicis egregiè instructi. Voluit igitur Cardinalis, vt cum illis Thomas sermonem conferret, & ad Christi religionem eos traducere niteretur. Suscepta est cum illis disputatio, multisque vltro citroque allatis rationibus, tandem scripturae diuinae testimonijs Thomas euicit, iam Christum & Messiam aduenisse, quem infelices Iudaei adhuc venturum somniant. Et illi quidem tunc à Thoma ea conditione dimissi sunt, vt in crastinum secum deliberarent, & si quas haberent, rationes contrarias adferrent: interim verò ille feruenti spiritu rogabat pro illis Dominum,*

Psal. 103.

Promouetur in Doctorem.

Duo primarij Iudaei ab illo conuertuntur.

Ecstases eius.

Animi eius puritas.

vt eos ad se conuertere dignaretur, qui pro peccatoribus nasci voluerit. Altero illucescente die, verus Lucifer in eorum cordibus ortus est, reuersique ad S. Thomam, posita Iudaica perfidia obstinatione, Christo nomen dedere, & sacro abluti baptismate, Christum induerunt.

Admiranda fuit sancti viri inter orandum animi pietas & deuotio, & cum se daret rerum diuinarum contemplationi, ad eò persepe visus est mente in Deum sublimiter excessisse, vt corpus pariter in aere suspensum videretur. Praecipua autem deuotione afficiebatur erga illud praestantissimum Eucharistiae Sacramentum, solebatque quotidie Missae offerre sacrificium, nisi aduersa valetudine esset impeditus: nec hoc contentus, etiam alterius fratris Missam auscultabat, cui etiam ut plurimum ipse inseruiebat. Sub ipso autem sacrificio, tanti sacramenti amore ebrius, non raro in Deum raptabatur, totus lachrymis infusus. Horis nocturnis, post breuem somnum, multum vacabat precibus, vt à Domino posset obtinere gratiam scribendi & docendi, quae expediret. Quicquid illi à necessaria corporis in somno ciboque ac potu parcè capiendi refectioe ocij superfluit, id totum orationi, lectioni, meditationi, scriptioni impendebat, ita vt nullum temporis spatium absque fructu transmitteret. Cum hominum colloquijs interesse cogebatur, ne illud quidem, licet exiguum, tempus absque animi profectu transigebat, semper aliquid eiusmodi proponens, quod audientium saluti proficeret. Vbi autem licebat ad amicae Cellulae silentia redire, omisis omnibus, cum quibus erat locutus, qualescunque etiam illi fuissent, mox ad rerum diuinarum meditationem sese

se se recipiebat, idque animo tam libero & ad rogandum Dominum expedito, acsi in-
 terea secum versatus fuisset. Quod utique argumento erat, ceteris quidem rebus inter-
 esse & occupari cum potuisse, sed non nisi Deo & rerum diuinarum studio & contem-
 platione fuisse delectatum. Et est sane hoc in sancto viro accuratè obseruandum, quòd
 quoties vel ad disputationem, vel ad lectionem siue studium, vel scriptionem se con-
 ferre vellet, prius ad feruenter rogandum Dominum se contulit, idque cum profusis
 lachrymis, sciens scriptum, omnem sapientiam esse à Domino Deo. Indè factum est, vt
 illa etiam, de quibus antea dubitaret, post eiusmodi preces tam dilucidè perspecta ha-
 beret, acsi ea lectione didicisset. Et huc facit, quod ipse socio suo fratri Reginaldo se-
 cretò aperuit, & vsque ad obitum suum tacitum haberi voluit, ipsum scientiam & eru-
 ditionem suam, non tam ingenio & studio, tametsi illa quoque ei non desuere, quam
 fuis ad Dominum precibus acquisiuisse. Quòd quidem ille Reginaldus post eius decef-
 sum crebrò in scholis & alibi referre solebat, dignum profectò, quod studiosi imiten-
 tur. Nam qui posthabito Dei timore, sui ingenij viribus suaque industria nituntur, illi
 cum in literis nonnihil proficiunt, animis intumescunt, & quemadmodum à Leone
 Pontifice dictum est, causa illuminationis fit eis materia cecitatis, & tum seipsos, tum
 alios sapè in absurdos præcipitant errores. Sed de hoc satis. Est autem hoc quoque in
 sancto viro memorabile, quòd cum ei esset integrum, libenter solitus fuerit aliquid in
 Patrum Collationibus lectitare, nè ex rerum subtilium speculatione affectus eius non-
 nihil tepesceret, possetque se rursus facilius ad diuina contemplanda colligere & eri-
 gere. Et in hoc quidem S. Dominicum sectatus est, quem eius libri lectione constat mag-
 noperè fuisse delectatum, & ad magnam vitæ perfectionem incitatum atque promo-
 tum. Occurrit quandoque S. Thomæ locus difficilis in Esaiâ propheta, quem tum in-
 terpretabatur: cumque ad eius sensum & mentem penetrare non posset, multis die-
 bus in ieiunia & orationes incubuit, donè à Domino aperiretur, quod clausum & ab-
 ditum videbatur. Ità nocte quadam, cum precibus vacaret, socius eius Reginaldus au-
 diuit quosdam cum illo miscere sermones, licet percipere nõ posset, quinam illi essent,
 vel quibus de rebus colloqueretur. Illis autem abeuntibus, Thomas ad se Reginaldum
 vocat, eumque iubet scribere commentaria quadam in Esaiam, perindè illi ea dictans,
 ac si ex libro recitaret. Deindè iussus Reginaldus quieti membra reddere, ad Thomæ
 pedes corruit, cum obnixè rogans, & per Christi nomen obtestans, vt diceret, cum qui-
 bus tam prolixè fuisset locutus. Recusante diu Thomæ, & rem secretam pandere nolen-
 te, Reginaldus in prece perstitit. Tandem igitur, nè Christi nomen, per quod adiura-
 tus erat, negligere videretur, cum lachrymis ei dixit: Scis fili Reginalde, quam me hisce
 diebus afflixerim, ob loci huius obscuritatem, cuius iam expositionem ex ore meo scri-
 pisti. Misit autem pius Dominus ad me Apostolos Petrum & Paulum, quos mihi apud
 illum intercessores adhibueram, & cum illis iam dulcia habui colloquia, ijque hunc
 mihi locum valdè luculenter explicarunt. Sed ego omnipotentis Dei verbis tibi præ-
 cipio, nè hoc, quod ex me adiurato cognouisti, donè ero in hac vita, cuiquam omni-
 nõ reueles.

Ecclesi

Diuinitas
edocetur.Petrus &
Paulus ei
apparent.

Idem Reginaldus incidit quandoque in febrem valdè molestantem & continuam.
 Eum Thomas accessit, & optimis sermonibus hortabatur ad patientiam. Ferebat autè
 vir sanctus ad collum suum suspensas reliquias quasdam S. Agnetis virginis & mar-
 tyris, quam singulari amore & deuotione prosequabatur: monebatque Reginal-
 dum, vt ipse quoque in illam sanctissimam virginem animi deuotionem conciperet:
 simulque eius pectori sacras reliquias imponens, Dominum pro fratris salute preca-
 batur, & illè mox è lecto surrexit incolumis. Oranti quodam tempore S. Thomæ
 Neapoli in templo Dominicanorum apparuit frater Romanus S. Theologiae Doctor,
 Ordinis S. Dominici, quem ille sibi Parisijs in prælectionibus reliquerat successo-
 rem: qui non ita pridem obierat, Thoma ignorante. Vt ergò illum vidit iuxta se
 stantem, Gratulor, inquit, te huc aduenisse: sed quandò, oro, venisti? Respondit il-
 le: Ego iam excessi è corpore: permissum autem mihi est pro tuo merito tibi appa-
 rere. Territus eo responsò nonnihil sanctus vir, cum se collegisset, ait: Adiuro te per
 Dominum, vt indices mihi, num placeant Deo opera mea. Respondit Romanus: Perse-
 uera in hoc statu, nec dubites grata esse Deo quæ facis. Et Thomas, Tecum verò, inquit,
 vt agitur? Respondit: Ego vita fruor sempiterna. Atramen ob negligentiis curatū testa-
 mentum, à Parisiensi Episcopo mihi traditū, penas lui in locis Purgatorijs ad dies quin-
 decim:

Reliquijs
S. Agnetis
curat mor-
bum.

decim. Et Thomas: Scis, inquit, crebrò nos in disputationem illam adduxisse quæstionem, an permancant in animo scientiæ, in hac vita acquisitæ: quæso, vt eam mihi expedias. Respondit Romanus: Ego Deum intueor: noli hac de re ex me sciscitari. Et Thomas: Vides ne, inquit, Deum sine medio, aut aliqua re interposita? Tum ille: Sicut audiimus, ait, sic videmus in ciuitate Domini virtutum: moxque disparuit, & S. Thomam multa reliquit consolatione perfusum. Alio tempore eidem sancto viro in preces incumbenti Parisijs soror eius apparuit, seque in Purgatorijs locis cruciari dixit, orans, vt sacrificia & preces pro ipsa Domino offerret. Curauit vir sanctus, vt fratres pro ea facerent vt petierat. Interiecto indè aliquanto temporis spatio, Romæ illi rursus se visendam obtulit, indicans se à pœnis liberatam, viuere in beata vita. Interroganti autem S. Thomæ de quibus fratribus suis, respondit illa, Landulphum quidem teneri adhuc in locis Purgatorijs, Arnoldum verò habitare in cælis: addiditque: Tu quoque frater breuè nobis iungeris, sed maior te gloria expectat, quàm nos, ob susceptos pro Ecclesia labores.

Iniurauit quandoque S. Thomam ad fumendum cum ipso cibum Diuus Ludouicus Galliæ rex. Excusabat se Thomas, quòd propter studiorum occupationes non esset sibi integrè venire ad mensam regis. At compulsus tamè est iussu Prioris Parisiensis. Acriter id temporis animo incumbere in Manichæorum oppugnationem: cumque sederet ad regis mensam ijs cogitationibus intentus, manu percutiens mensam, Definitum est, inquit, contra hæresin Manichæorum: vocansque ex nomine socium suum, perindè ac si esset in suo cubiculo, Surge, ait, & scribe. Prior verò illi assidens, eumque manu tangens, Domine Doctor, inquit, ad mensam regis hîc sedes, non ad mensam Cellularuæ. Tum ille ad se reuersus, verecundè ait ad regem: Ignosce, mihi Domine mi Rex, quia putabam me domi versari in cubiculo meo. At sanctus Rex valdè admirans, eum inter epulas vsque ad eò extra se positum, prudenter acciuit librarium, iussitque vt quamprimùm annotaret, quæ sancto viro erant diuinitus inspirata. Similiter contigisse fertur, cum sanctus vir ad Cardinalis Legati Tusciæ mensam sederet, qui eius visendi cumprimis erat cupidus: quo tempore scribebat illud opus insigne aduersus gentiles. Crebros patiebatur eiusmodi mentis excessus: sed tum præcipuè diuturnum, cum esset in castro sororis suæ Theodoræ, non longè ante obitum suum, vbi sanè per triduum ferè permansit à corporeis sensibus abstractus, adeò vt soror eius, talium rerum imperita, non minimùm turbaretur, quæreretque ex socio sancti viri, quidnam ità subitò fratri suo accidisset. Cui ille respondit, Sæpe quidem illum extra se rapi, cum se daret arcanorum contemplationi: at nunquam tamen antè tam prolixè eum se vidisse in eo mentis excessu. Tandem verò idem frater sanctum virum fortiter traxit, eius apprehenso cucullo, sicque ad se redijt, & suspirans ait: Tibi fili Reginalde secretum aperio, prohibeoque nè id me viuente cuiquam reueles. Ego iam scribendi finem facio. sunt enim mihi talia diuinitus ostensa, vt illorum comparatione ea, quæ hætenus scripsi & docui, mihi exigua sanè videantur. Spero autem in Deo meo, quòd sicut scribendi, ità & viuendi mihi propedièm finis aderit. Solebat verò sancti viri mens in eiusmodi raptibus nonnunquam vsque ad eò abalienari à corpore, vt etiam magnos ei illatos dolores minimè sentiret. Erat illi ex medicorum consilio in tibia adhibendum cauterium. Ait itaque ad socium fratrem: Vbi venerit is, qui tibiam vsturus est, me fac quæso certiozem. Factum est ità, cumque vrendus esset, extendit quidem tibiam, sed adeò fuit mente abstractus, & in Deum subleuatus, vt visionem illam neitiquam perciperet. Itidè alio quodam tempore in cubiculo scriptans, & manu ardentem candelam tenens, extra se raptus est, ità vt candelam, eius manum diù adurentem, prorsus non aduerteret: Id genus alia sapius illi Parisijs accidisse compertum est.

Fuit verò etiam multa illi gratia in habendis ad populum sacris concionibus: in quibus tamen vitare solebat ea, quæ ad curiositatem potius, quàm ad auditorum utilitatem pertinere videbantur, ad hominum illorum, quibus loquebatur, captum se accommodans, & acutas subtilesque quæstiones ad scholas amandans. Tanta autem cum reuerentia auscultabat eum populus, ac si è cælo eius verba manarent. Et erat sermo eius ad persuadendum efficax, cum nihil verbis doceret, quod factis ipse non præstaret. Ardebant verba eius instar facularum, & auditorum animos ad Dei amorem & animi compunctionem inflammabant, Domino cooperante & sermonem eius confirmante sequētibus signis. Concionabatur quædoque Romæ sacratissimo Pascharis die, & ab

Ad mensam regis Gallorum federæstatiæ.

Præ mentis excessu non sentit vitionem.

Est egregius concionator.

& absoluta concione cum è suggestu descendisset, mulier quædam, quæ multo tempore sanguinis fluxum patiebatur, nec ullius medici opera curari poterat, fimbriam cuculli eius attigit, credens se sancti viri meritis posse sanari. nec est spe frustrata sua, ilico à tactu restituta sanitati. Sequebatur autem eum vsque ad monasterium S. Sabinæ, fratrique Reginaldo, quid ipsi contigisset, indicauit.

Miraculū.

Præter alias animi virtutes, ingens quoque in sancto viro humilitas relucebat, quæ est custos virtutum cæterarum, de qua dicit Dominus Iesus: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Cum enim Bononiæ in cœnobio ambularet contemplationi intentus, frater quidam alterius cœnobij, qui sanctum virum non nouerat, à Priore petijt, vt liceret ipsi cum fratre, qui primus ei venisset obuiam, ad quædam expedienda negocia egredi in urbem. Priore annuente, ante omnes incidit in S. Thomam, dixitque ei: Dilecte frater, Prior te iussit mecum ire. Mox præeuntem fratrem vir sanctus sequitur. sed cum ille iret festinantius, non potuit eum assequi. Itaque non raro ab illo arguebatur, sed vir sanctus humiliter se excusabat. Vt autem ciues viderunt tantum virum parui momenti fratrem sequi, existimabant id errore fieri. Accedunt igitur ad illum fratrem, indicant quem virum post se ducat. Tum ille ad S. Thomam conuersus, obnixè rogauit, vt veniam daret suæ ignorantia. Ciues autem cum multa reuerentia virum Dei compellentes, sciscitabantur cur adeò se abijcere voluisset. Quibus ille respondit: Monastica omnis religio sanctæ obedientie studio perficitur, qua homo homini se subijcit propter Deum, quemadmodum Deus ipse se hominibus causa salutis humanæ submisit.

Humilitas & obedientia sancti viri. Matth. ii.

Perfectio vitæ monastica.

Præclaro in primis ingenio eum fuisse, præter erudita, quæ extant, eius scripta, etiam illud confirmat, quod aliquandò in colloquio familiari ipse dixisse fertur, se nunquam legisse librum, quem non etiam intellexisset: quod certè paucissimorum est. Memoria verò vsque adeò tenaci fuit, vt quod semel legisset, facile animo retineret. Referre de illo solebat frater Reginaldus, itemque alij, quod de diuersis rebus dictârât quandoque tribus, interdum verò etiam quatuor amanuensibus siue librarijs scribenda. Erga pauperes & in peccata lapsos ex infirmitate, multa commiseratione mouebatur. Diuitias, licet vir admodum nobilis genere, planè fastidiuit. Iuerat aliquandò ad sanctum Dionysium, cum Parisijs degeret, ad visendas sacras reliquias: iamque reuertenti ostendebant focij ciuitatem Parisiensem, eamque laudibus efferebant. Tum verò ille ait: At ego mállem mihi dono dari Chrylóstomi Homilias in Marthæum, quam Luteriam Parisiorum. Honores etiam amplissimos, vtrò ipsi oblatos, respuit. Clemens eius nominis 4. Romanus Pontifex, qui sanctum virum amabat, Archiepiscopatum Neapolitanum ei tradidit: sed ille non modò recusauit, verum etiam cum multa humilitate petijt, ne deinceps id genus dignitates in ipsum conferret.

Eius ingenium.

Memoria tenacissima.

Recusat Archiepiscopatum Neapolitanum.

Quantum quidem ad corporis eius habitudinem attinet, fuit statura procerus & rectus, colore triticeo, magno capite, eoque quadam adperso caluitie, viribus robustus. Cum tempestates & tonitrua ærem concuterent, signo crucis se muniebat, ita dicens: Deus carnem suscipere dignatus est. Deus nostra causa mortuus est & resurrexit. Eo autem anno, quo vita functus est, cum decumberet Neapoli, Iohannes Copa Neapolitanus & eius germanus frater Conus, professione Dominicanus, eum inuiserunt, amboque viderunt per fenestram sese inferentem stellam lucidissimam, quæ cum aliquandiu hæssisset super caput sancti viri, deinde rursus abscessit. Iam verò tempus erat, quo Concilium generale Lugduni habebatur, ad quod eum proficisci voluit Gregorius Romanus Pontifex, eius nominis decimus. Annus tum agebatur à Christo nato 1274. Igitur Neapoli discedens vir sanctus, in ipso itinere ad castrum quoddam Franciscæ neptis suæ peruenit, vbi eum morbus corripuit, qui eius appetitum omnem ferè deiecit. Sciscitanti verò medico Iohanni de Guidone, num quem cibum omninò appeteret, ille respondit: Si haleces possent obtineri, quales habentur Parisijs, fortassis liberet ijs vesci. Sed hi pisces hæc non extant. Abeunti autem medico, obuiam venit quidam pisces ferens, quos sardas vocant. Illos medicus emit, & vbi attulit domum, in haleca mutati sunt. Vbi verò ad sanctum Thomam recentes haleces, quæ nunquam ijs in locis feruntur haberi, allatæ sunt, ille diuinam admiratus benignitatem, noluit eas in cibum sumere, imitatus S. Dauidem regem, qui cupitam aquam, ex cisterna Bethleemica hauistam, noluit bibere, sed libauit eam Domino. Porrò miraculum illud passim diuulgatum est, & multi ex ijs halecibus comederunt. Tandem tamen alio se cibo & potu non nihil refocillauit vir Dei, diuinæ se prouidentia committens. Cœpto autem

Forma corporis.

2. Reg. 23.

Confert se
in cenobiū
Fossæ nouę.

Psal. 131.

Exponit
Cantica Can-
ticorum.

Eius de Eu-
charistia
confessio.

Excedit è
vitiis.

Præclarum
F. Reginal-
di de sancto
viro testi-
monium.

Cometes.

autem pergens itinere, cum præteriret cœnobium Fossæ nouę Cisterciensis Ordinis, ab Abbate & fratribus humanissimè inuitatus est, vt ad ipsos diuenteret, donè esset red- ditus sanitati. Quorum ille preces contemnere noluit, sed fusa prius ante aram orati- one, ad illos ingressus est. Sentiens autem ex diuina reuelatione non longè abesse su- premum vitæ suæ diem, clara voce multis audientibus dixit ad socium suum: Fili Regi- nalde, hæc requies mea in seculum seculi: Hic habitabo, quoniam elegi eam. Abbas au- tem iussit eum honesto loco recipi, vbi se quieti daret. Interea verò morbo ingraue- scente, vir sanctus lecto decubuit dies non paucos: at fratres eius monasterij cum tanta reuerentia & humilitate ei ministrabant, vt etiam humeris suis è sylua ligna compor- tarent. erat enim hyems. Quorum officijs vir pius & humilis non sine commiseratio- ne vtens, ita dixit: Quis ego sum, vt serui Christi mea causâ tantos suscipiant labores? Sed morbus in dies capiebat augmenta, nec tamen vir sanctus à salutari doctrina se po- tuit continere. Rogatus enim à quibusdam eius loci capacioribus fratribus, vt doctri- nâ suâ aliquid apud ipsos monumentum deponeret, breuiter eis exposuit Cantica Canticorum Salomonis, tanquam migraturus ad sempiterna cantica spirituum bea- torum.

Cum autem sentiret paulatim se viribus destitui, cum multa deuotione petijt sibi sacrosanctam Eucharistiam exhiberi. Id verò ab Abbate & fratribus admodum reue- renter præstitum est. Vt autem allata fuit Eucharistia, tamen fractis eslet viribus, hu- mi se prostrauit, cum lachrymis & admirabili pietate orans Dominum. Interrogatus autem, vt habet consuetudo Ecclesiastica, num crederet in sacra illa hostia verum esse Dei filium, qui nostrâ causâ salutis ex virgine natus, & in cruce mortuus est & resur- rexit: libera voce & cum multa deuotione lachrymans dixit: Ego planè credo, immò pro certo noui hunc esse verum Deum & hominem Iesum Christum, æterni patris & virginis matris filium: & quod puro corde credo, etiam labijs syncerè confiteor. De- inde illud viuificum accepit sacramentum. Postero autem die etiam extremam sibi voluit Vnctionem adhiberi: vbi cum ad singulas verborum formas sana mente re- spondisset, iunctis & sursum ad Deum erectis manibus, spiritum suum pijsimo com- mendans creatori, felicissimè obdormiuit in Domino, hora quidem matutina, ipsi Nonis Martij, Anno à Christo nato 1274. vitæ autem suæ 50. Illo decedente, è di- uersis monasterijs Dominicanorum multi aderant fratres, qui ad eum visendum con- fluxerant: aderant etiam non pauci Franciscani. Porro Abbas cum suis fratribus alijsque permultis religiosiis & nobilibus viris sancto Doctore honorificas celebrauê- re exequias, Aderat inter alios etiam Episcopus Taracinensis. Neptis etiam sancti vi- ri, domina Francisca eò aduolauit: sed cum Canon monasticus non admittat, vt fœ- minis pateat aditus in monasterium, ipsâ multum deprecante, sacrum corpus ad fo- res monasterij exportatum est, vt posset ab illa videri. Ibi verò luctus ingens obortus est, dolentium tanti viri obitu. Fertur eodem tempore mulus, quo sanctus vir sedere solebat, ruptis loris è stabulo accurrisse ad funus, visoque feretro, repente corruisse ex- animis, vt etiam brutum animal extinctum illud Ecclesiæ lumen plorare videretur. Ad extremum illatum est sacrum corpus in templum, & ante altare cum multa veneratio- ne tumularum.

Porro frater Reginaldus, cuius iam crebrò mentio habita est, ad eorum, qui ade- rant, ædificationem, sancti viri innocentie & puritati insigne tum reddidit testi- monium, ita dicens: Ego sancti Doctore huius & vitam & conscientiam optimè noui: quippe qui & sæpè antehac, & iam etiam sub vitæ finem eius confessionem genera- lem recepi: testorque Dominum Iesum, me eam semper in illo puritatem compe- rissè, qua solent esse quinque annorum pueri. nec enim vnquam sensit carnis suæ cor- ruptelam, nec vllius mortiferi peccati habuit in voluntate consensum. Is Reginal- dus fuit indiuiduus S. Thomæ socius, eique officiosè & sedulè in omnibus, haud se- cùs ac patri filius, inseruiuit. Cum enim ad cœlestia vir angelicus sæpè raperetur, so- cio fideli opus habebat, qui eius curam gereret, nè quid ei accideret aduersi. Paucis diebus antè, quam è corpore vir beatus emigraret, visus est Cometes, qui quid porten- deret, re ipsâ satis indicauit, quando spiritum reddente viro Dei, ipse pariter defecit. Ea ipsa autem hora, qua mortuus est vir sanctus, Frater Paulus Aquilinus, insigni pro- bitate & existimatione, in cœnobio Neapolitano in visione imaginaria vidit illum Nea- poli in frequenti auditorio prælegendem, & Apostolum Paulum cum multa sanctorū frequentia ingredientem in scholas. Cum autem sanctus Thomas è cathedra descen- deret,

deret, honoris causa in eius occursum processurus, Apostolus iussit eum pergere in prelectione suscepta. Sciscitabatur verò ex illo Thomas, num probè assecutus esset mentem Epistolarum eius. Cui Apostolus respondit: *Quantùm quidem assequi potest quispiam in mortali corpore. & subdidit: At nunc tamen eò te perducturus sum, vbi longè maiori instrueris cognitione & intelligentia. Atque hæc dicens, videbatur illum, apprehensa eius veste, secum è scholis educere. Tum verò Frater Paulus Aquilinus, cœpit clamare fortiter: Succurrite, fratres, succurrite: en frater Thomas aufertur à nobis. Ad quos clamores excitati fratres, quærebant ex eo, ecquidnam vidisset ita clamitans. Illo autem visionem omnem ordine referente, hora annotatur: & facta diligenti inquisitione, animaduersum est, ea ipsa Doctorem sanctum excessisse è viuus.*

In cœnobio Fossæ nouæ monachus erat Iohannes Ferentinus, vtroque penè orbatus lumine. Is priusquàm sancti viri corpus humaretur, ad illud se duci curauit: cumque eius faciem esset deosculatus, orauit Dominum, vt tanti viri meritis amissum sibi lumen restitueretur. eoquè recuperato, in has voces erupit in præsentia fratrum cætorum: *Benedictus Deus. Ecce S. Thomæ meritis clarissimè video.*

Postquàm autem sepulturæ mandatum fuit sacrum corpus, Abbas & fratres eius cœnobij non immeritò vereri cœperunt, nè tantus thesaurus ipsis quandoquè eriperetur. Erat enim eis insar depositi illud corpus commendatum, & Frater Reginaldus eius socius ad eam rem notarium & testes adhibuit, iusseratque vir sanctus corpus suum opportuno tempore Neapolim deferri. Itaque intempesta nocte Abbas cum fratribus suis id ad sancti Stephani sacellum transtulit: verùm sanctus Doctor Iacobo Florentino, qui eius monasterij Prior erat, apprensus in somnis, dirè eum obiurgauit, minasque intentauit, nì ad pristinum locum corpus reduceretur. Veritus autem illæ diuinæ vltionis censuram, cum aliquot monachis & fratribus illis Laicis, quos Donatos vocant, ad sacellum sancti Stephani accedens, sepulcrum aperuit: vnde tanta erupit odoris suauitas, vt per monasterium diffusa, mox fratres omnes ad se inuitaret: quibus præsentibus detectum sacrum corpus, omnibus membris repertum est integerrimum, & ipse quoquè habitus prorsus incorruptus. *Quæ res tanto magis visa est admirabilis, quòd vir sanctus magno & amplo ex naturali habitudine, fuisset corpore, & locus sepulturæ humidus esset: quæ solent celeriore adferre putrefactionem. Vbi igitur fratres illi tam insigne miraculum viderunt, maiori erga sanctum virum deuotione concepta, corpus sacrum reuerenter & honorificè ad pristinum locum reportarunt. Altera verò die, indignum arbitrati Missam defunctorum pro illo cantare, in quo tam mira Dei opera conspexissent, Missæ officium celebrarunt, quod solet de Confessore non pontifice dici. Hæc autem prima sancti viri translatio septimo plùs minùs mense ab eius obitu facta est.*

Cùm autem iam anni septem euoluti essent à prima hac translatione, Petrus Abbas monasterij Fossæ nouæ, sancti viri corpus denuò exhumatum, iussit in sepulcro marmoreo supra terram reponi: & tunc itidè odor suauissimus indè manauit, corpusque & vestes illasà fuère, nisi quòd parùm deerat extremi pollicis dextræ manûs: atque huius sanè rei idem Abbas testis iuratus fuit. Rursus autem, vt ad omnes celebrior & certior de sancti viri gloria & meritis fama perferretur, eiusdem monasterij Abbas anno quartodecimo ab obitu illius, rogatus à sorore eius Theodora, vt manum eius dextram inter sacras reliquias asseruandam ipsi daret, monumentum aperuit, & tanta indè est odoris fragrantia effusa, vt monachi omnes accurrerent, rei nouitate obstupefacti: & tunc quoquè nihil neque in sacro corpore, neque in vestibus corruptionis inuentum est, præterquàm quòd extrema sui parte nasus non nihil imminutus cernebatur. Existimans autem Abbas leui tractu se posse manum à brachio auellere, cùm id frustra tentasset, coactus est ferro eam detruncare: quam quidem sancti Doctoris pijsissima soror Theodora cum lachrymis admodum reuerenter ad sacellum castri sui detulit, & inter alias reliquias collocauit. Porro anno à morte S. Thomæ 42. Canonicus quidam Salernitanus, sacras reliquias inquirens, quas reponeret in sacello S. Crucis ab ipso constructo, ad castrum vbi manus S. Doctoris seruabatur, aduenit, multasque ipsi ostensas sanctorum reliquias reuerenter, vt par erat, venerabatur. Cùm autem diceret sacellanus castri, se adhuc maioris precij habere reliquias, nempe manū integram fratris Thomæ Aquinatis, ille spreuit & irrisit, dicens, illum sanctum non esse, sed vnum è familia sancti Dominici. Mox verò contemptum

secuta

Cæcus recipit lumē ad sancti corpus.

Transfertur sacrum corpus.

Odor suauissimus è corpore.

Secundò transfertur & cernitur corpus integrum.

Tertiò aperitur sepulcrum, & corpus incorruptum conspicitur.

Pœna con-
temnentis
eius sacras
reliquias.

secuta est vindicta cœlestis. Nam tremor illum ingens apprehendit totius corporis, & caput eius mirè intumuit. Tum ille ad se rediens, seseque temeritatis arguens, veniam humiliter petijt à sacerdote, manumque sancti Thomæ reuenter exosculans, & tremore & tumore se sensit liberatum. Percepit autem odorem mirificum ex sacrae manûs actu, qui etiam illius vesti diù postea inhæsit, ad eò ut valde admirati illi, inter quos versabatur, sciscitarentur ex eo, vnde esset odor tam eximius. Quibus ille crebrò exponebat totius gestæ rei seriem. Multa alia sancti Doctoris meritis sunt diuinitus edita miracula, quorum etiam quædam recitat summus Pontifex Iohannes 22. in Bulla, qua sancti viri in Diuos relationem explicat: quæ euidentissimè declarant, quantum possit apud præpotentem Deum. Nos breuitati studentes, ea omisimus, quoniam multa sunt, & habentur apud alios diuersos. Est autem vir beatissimus sanctorum catalogo adscriptus ab eo, quem iam diximus, Romano Pontifice Iohanne 22. Anno Christi 1323. die 18. Iulij.

DE SS. MARTYRIBVS ALEXANDRO ET EVBV-
LO, EX LIB. VIII. HISTOR. ECCLESIAST. EVSEBII,
cap. 21. interprete Ioanne Christophorsono.

Martij 7.

Adrianus &
Eubulus in-
trepidè se
declarant.

Orrò dum sequitria aduersùm istos vsurpata, in omnium ore & sermone versabatur, Adrianus & Eubulus ex regiõ, qua Manganæ dicitur, ad reliquos cõfessores Cæsaream versus accedentes, ad portas vrbis causam sui itineris eò suscepti rogantur. Deindè rei veritatem ingenuè cõfessi, deducuntur ad Firmilianum. Iste, nulla dilatione aut mora interposita, post multa tormenta, quæ in eorum latera impeggerat, bestijs dilaniandos condemnat. Biduo autem interiecto, Adrianus quinto die mensis Dystri, hoc est, ad tertium Nonas Martij, die festo quo natalitia Fortunæ Cæsarensium (sic enim putabatur) celebrari solent, leoni primùm ad discerpendum proiectus fuit: deindè gladio iugularus, obiit mortem. Eubulus autem perendino die ad meridiem ipsis Nonis Martij, qui est septimus dies Dystri, cum iudex illum admodum rogaret, ut hostias immolaret idolis, quò libertate eorum legibus decreta potiretur, gloriosam mortem pro pietate susceptam, huic vitæ breui & caducæ præposuit: & post bestiarum laniatus, gladio ut socius ante illum, trucidatus fuit, omni- aq̃ue martyrum certamina Cæsareæ confecta, suo sanguine postremus obsignauit.

Octauo die Martij habent Martyrologia Philemonis & Apollonij martyrium: sed de illis copiosè agitur in Passione Thyrsi, Lucij &c. die 14. Decembris, quò Lectorem remittimus.

HOMILIA BASILII MAGNI IN QVADRA-
GINTA MARTYRES, QVI APVD CAESAREAM
Cappadociæ passi sunt. Extat in primo Tomo
Operum eius.

9. Martij.

VIS modus aut quæ satietas martyrum memoriam prosequendi erit, illi præsertim, qui eorū amore ac charitate magnoperè tenentur? Nam honor in bonos à conferuis collatus, benevolentia significationem apud communem Dominum habet. Palàm est enim, quemadmodum is, qui generosos homines ac fortes cum honore exceperit, in simili, si fortè contingat, occasione imitari non dedignabitur. Venerare igitur legitimè martyres, ut egregia tuæ voluntatis te testè adducas, ac demùm sine persequutione, sine igne, sine verberibus ac plagis, eodem cum illis præmio dignus habearis. Nobis hodierna die non vnum propositum est celebrare, neque duos, neque decem: sed viros quadraginta, qui vnam in diuersis corporibus animam retinentes, in vna conspiratione & concordia fidei, eandem erga res arduas